

KARIKE

BROJ 13 NOVEMBAR/STUDENI 2012. GODINE

Đe **Europa**,
a đe smo mi!?

str. 3

Budite privlačni...
svom poslodavcu!

str. 8

Mlad i zaposlen -
nestvarno ili ostvarivo?

str. 4

MOSTAR2025

san o normalnom mjestu za život.

str. 18

Sretan rođendan svim srednjoškolcima

Premda je Asocijacija srednjoškolaca u Bosni i Hercegovini 4. novembra proslavila svoj peti rođendan, vremena za slavlje nije bilo, jer i protekli period bio je iznimno uspješan.

Piše: Edo Kanlić

Za koordinatora lokalnih timova kraj mjeseca juna bio je u znaku projekta „ASuBiH kamp“, koji je ujedno bio sastanak i obuka. Održan je u Bosanskoj Krupi, točnije na kampu „Una“, a učestvovalo je 40 srednjoškolaca iz 22 bosanskohercegovačka grada. Na samom kraju druženja, svi učesnici su se složili da su srednjoškolci i priroda definitivno bili dobitna kombinacija. Nastavili smo raditi i na uspostavljanju suradnji s ostalim nevladinim organizacijama, poput Udruženja građana „ZaštoNE?“, te smo postali partneri na programu „popravimiskolu.org“. U sklopu ovog projekta održana i je obuka za 30 verifikatora prijavljenih problema, od kojih su 20 članovi ASuBiH-a. Program finansira Američka ambasada u BiH, a više informacija možete naći na www.popravimiskolu.org. Lokalni timovi su također bili veoma aktivni u prethodnom periodu. Održan je veliki broj prezentacija u prvim razredima srednjih škola, gdje su „prvačići“ upoznati sa konceptom rada ASuBiH-a, a mnogi od njih su nam se i priključili. Veliki odjek u javnosti je imao projekt lokalnog tima Sarajevo pod nazivom „Šetnja do glasačke kutije“, u sklopu kojeg je organizovan flash mob na platou BBI centra. Peta Generalna skupština ASuBiH-a je održana u Hotelu „Sedra“, u Bihaću, u periodu 09.-11.11. tekuće godine. Izabran je novi predsjednik Asocijacije i tri nova člana

Šta ima kod NJE?

Kad sve stoji ONA ide naprijed!

Piše: Amar Haskić

Lavinu aktivnosti u protekla tri mjeseca pokrenuo je projekt „Don't shut up!“, koji je realiziran u periodu od 06.07. do 18.07.2012. godine, u partnerstvu sa SHL Berlin. Tema projekta je bila ratno novinarstvo i dopisništvo u BiH u periodu 92.-95., te u Njemačkoj nakon II. Svjetskog rata. Po deset mladih između 16 i 18 godina starosti, iz BiH i iz Njemačke u projektu je učestvovalo kroz četrnaest dana praktičnih i teorijskih radionica koje su se odvijale u Berlinu (7 dana), te u Sarajevu (7 dana).

Nakon toga Upravni odbor ONAuBiH-a prešao je na organizaciju sedme Generalne skupštine Asocijacije, koja je održana u Hotelu Nebojša na Jahorini, a na kojoj je prisustvovalo nešto više od 80 učesnika. Pored aktivista Asocijacije, Skupštini su prisustvovali i brojni gosti, kao što su predstavnici Vijeća za štampu u BiH, Udruženje BH novinari, AIESEC, BH radio 1 i drugi. Na Skupštini je predstavljen izvještaj za 2012. godinu, te planovi za 2013. Pored radionica i edukacija za Lokalne timove, koordinatori su imali priliku da predstave rad svog tima za 2012. godinu. Na Skupštini su u Upravni odbor Asocijacije ušle četiri nova člana, Haris Dedović, Marija Pudarić, Marko Matović i Ahmed Hadžić. Za potpredsjednika Asocijacije izabran je dosadašnji predsjednik Denis Hadžić, a za novog predsednika izabran je Đenan Čosović, dosadašnji član Upravnog odbora i PR Asocijacije.

Nedugo nakon što su se slegli utisci sa Generalne skupštine, šest članova Upravnog odbora zaputilo se na put u Sloveniju, Maribor da bi učestvovali na seminaru „New media, door to your

Asubihovci na Kampu 2012, na Boračkom jezeru.

Upravnog odbora. Ubrzo nakon Generalne skupštine obilježit ćemo i 17.11. – Međunarodni dan srednjoškolaca. Ovogodišnje obilježavanje realizovaće se u 29 bosanskohercegovačkih gradova pod sloganom „Kvalitetno obrazovanje je viza za budućnost!“. Planirali smo organizovati okrugle stolove na temu „Volonterizam i aktivizam: teorija vs. praksa“, zapaliti 1711 svijeća u Sarajevu i Banja Luci u znak sjećanja na stradale praške demonstrante daleke 1939. godine. Do kraja nove godine planiramo i sastanak koordinatora lokalnih timova, realizacija projekta kojeg finansira Općina Stari Grad. U svakom slučaju, sigurno je da će nam ostatak 2012. godine proteći u radnoj atmosferi.

Omladinska novinska asocijacija u Bosni i Hercegovini je u proteklom periodu, pored Generalne skupštine, akcent stavila na međunarodnu saradnju sa partnerskim organizacijama, na način da su članovi Upravnog odbora i aktivisti Asocijacije učestvovali na različitim projektima u Sloveniji, Njemačkoj i Belgiji.

employment“, koji je organizirala organizacija Mladi Info Slovenija. Tema seminara koji je trajao sedam dana je bila društvene mreže i novi mediji, tačnije kako ih iskoristiti u poslovne svrhe. Učesnici na projektu su bili studenti iz Crne Gore, Srbije, Slovenije, Latvije, Poljske, Makedonije, te Bosne i Hercegovine.

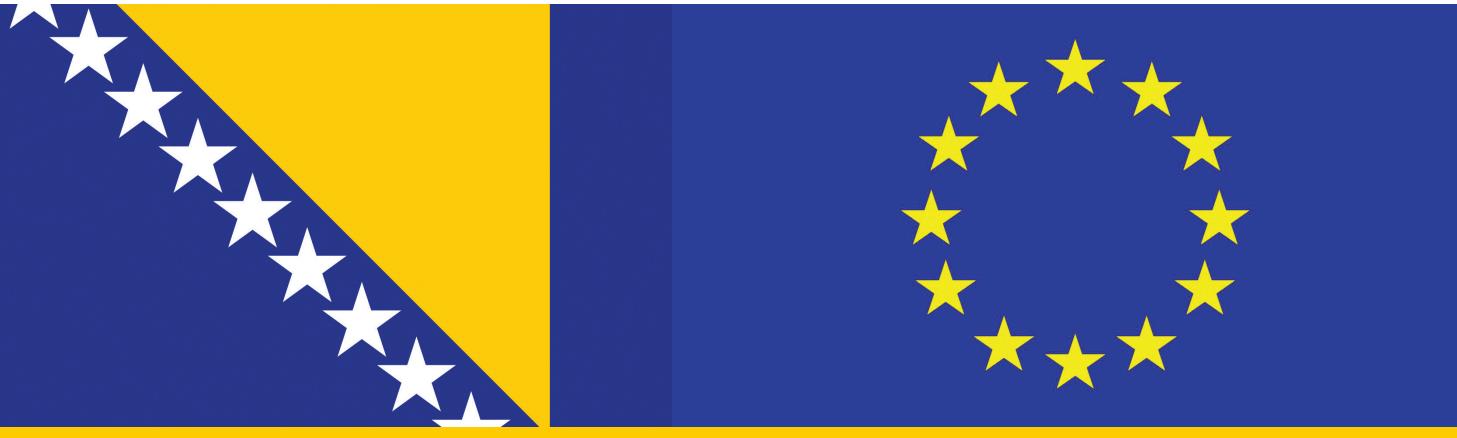
Oktobar mjesec je za ONAuBiH obilježila Javna kampanja „Vaš glas u medijima- Građani i novinari zajedno u borbi za istinu“, koja je realizirana 13.10. u 16. bh. gradova, u saradnji sa Vijećem za Štampu u BiH. Javna kampanja je podrazumjevala upoznavanje građana i predstavnika medija sa njihovim pravom da se žale na neprofesionalno izvještavanje medija, a u skladu sa Kodeksom za štampu Vijeća za štampu u BiH.

Nakon još jednog uspješno realiziranog projekta, Irena Mrnjavac i Haris Dedović, članovi Upravnog odbora i redakcije magazina Karike, u periodu od 16.10. do 19.10.2012. godine, prisustvovali su Youth Media Days “Divided we stand” u Belgiji, Briselu. Konferencija organizirana od strane European Youth Press i Parlamenta EU, pružila je učesnicima priliku da prođu kroz prilike novinarskog rada u Evropskom Parlamentu. ONAuBiH je u proteklom periodu veoma aktivno radila, kako na svojim projektima, tako i na projektima sa partnerskim organizacijama. Stoga šta čekate, uključite se u Omladinsku novinsku asocijaciju u Bosni i Hercegovini, i postanite proaktivni građanin. Ko zna, možda ste upravo vi karika koja nedostaje u lancu, pokretaču promjena u BiH!

Đe Europa, đe smo mi!?

Nezaposlenost mladih u cijeloj Europi se povećava te su naši studenti sve teže konkurentni na europskom tržištu rada.

Piše: Irena Mrnjavac

Kriza diljem Europe, pa čak ni Europske unije nije ni na svom vrhuncu a kamoli kraju. Najgore tek dolazi, a države Starog kontinenta su sve razjedinjenije. O problemima Grčke, Španjolske, Portugala čitamo mjesecima, no kada se euroskeptici pojave u Engleskoj ili Francuskoj, onda znate da ova institucija ima velikih problema. Stopa nezaposlenosti među mladima u EU zemljama konstantno raste, te je prema posljednjim podacima (eurostat) dosegla vrtoglavih 22.7 %. No ako je ovaj podatak alarmantan, što reći za situaciju u Bosni i Hercegovini. Naime, svi podaci pokazuju da je nezaposlenost problem broj jedan, u našoj državi. Procentualno ona iznosi preko 60%. No barem kada je riječ o ovome problemu, nismo usamljeni. Slična je situacija i u regiji, te cijeloj Europi. Ekonomski kriza, za koju kažu da još nije ni na vrhuncu a kamoli na odlasku, iznjedrila je cijelu jednu „višku“ generaciju.

Dobri, a višak!

Radi se o mladim, obrazovanim ljudima, koji zbog pomanjkanja ulaganja u cjelokupni sustav ostaju bez prakse, a pogotovo bez posla u struci. Primorani su raditi bilo što, odricati se karijera koje im je diploma obećavala, ali i za koju godinu, vraćati i plaćati dugove koji su ih doveli u tu situaciju. Problem? Nisu je oni proizveli. Većina država, BiH prva, u skoroj budućnosti mora početi otplaćivati silne kredite. Dok se kamate gomilaju, povećava se i odgovornost na leđima mlađih

ljudi. Već sada su dobili ime i etiketu nimalo obećavajućeg prizvuka, „Izgubljena generacija.“ Mi smo ti koji plaćamo cijenu, doslovno i preneseno, cijelog ovog lošeg scenarija. Fakultetlije bez budućnosti, koje se uz sve to, još bore i za bolju, nesređenu prošlost. Pa zar je moguće da onda još postoje protivnici europeizacije BiH? Gdje su svi ti kritički mlađi umovi, građansko društvo ove neuspješne tranzicije koju nazivamo državom. Pa oni putuju za 40 eura, mi za 400. Oni lete po cijelom svijetu, mi samo do Turske. Oni studiraju svaki semestar u drugoj državi, mi u svakom selu imamo po fakultet. Tako je npr. dvadeset sedmogodišnja Dobriyana iz Bugarske, ništa puno uređenije države od naše, no ipak članice EU, živjela čak u šest država.

Europski „nacionalni identitet“

Ona se, kao i dosta njenih vršnjaka, više smatra Europejkom nego Bugarkinjom, te napominje: „Prepostavljam da zbog toliko putovanja, sve više gubim taj nacionalni identitet, te se zaista osjećam dijelom EU obitelji. Zahvaljujući otvorenim granicama i brojnim programima namijenjenim mlađima mogu danas piti čaj u Londonu, pa otići do Beča za Božić, itd.“ Prilike su možda iste, ali uvjeti zasigurno nisu. No daleko od toga da i oni nas ne trebaju. Cijena demokracije valjda. Prije smo mogli barem na izlet malo u taj „bolji svijet“, a sada ni tamo nije bolje. Još ako uvedu vize ponovno, ili se raspadnu, baš kad nas je kao krenulo. Lošoj sreći nikad kraja. Taman kad mi ispunimo uvjete za EU, nje više izgleda neće biti.

IMPRESSUM

Izdavač: Udruženje Omladinska novinska asocijacija u Bosni i Hercegovini / **Glavni i odgovorni urednik:** Haris Dedović / **Redakcija:** Renata Dujmušić, Irena Mrnjavac, Snježana Maletić, Dajana Boroja, Lamija Kršić, Jasmina Nakić, Bojan Josić / **Dopisnici:** Ivana Granić, Dubravka Vranjanac Darinka Marković, Denis Hadžić, Emilija Georgievska, Amar Haskić, Edo Kanlić / **Fotografi:** Marija Pušelja, Dejan Zornjić, Nihad Katica Marija Pušelja, Dejan Zornjić, Nihad Katica **Naslovница:** Dejan Zornjić
Kontakt: Tel./fax: +38733205850, Hamdije Kreševljakovića 68 - Drvenija; 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina;
onaubih.karike@gmail.com / <http://onabih.ba>

Mlad i zaposlen - nestvarno ili ostvarivo?

Riječ "zaposlenje" je poprimila bajkovite konotacije i sve se više koristi za zastrašivanje mladih u BiH: uzrokuje neprospavane noći, hladno preznojavanje u redovima pred uredima biroa za zapošljavanje, gorku mučninu tokom otplaćivanja studentskih kredita ili mučninu jer sjedite u klimavoj stolici za koju se bore hiljade drugih profesionalno osposobljenih ljudi. Mladi, u strahu od nezaposlenja, unezvjereno bježe van svoje zemlje. Ipak, ruke naše zemlje umiju i da pomiluju i nahrane, samo ih je potrebno probuditi iz omamljenog gorostasnog sna.

Riječ "zaposlenje" je poprimila bajkovite konotacije i sve se više koristi za zastrašivanje mladih u BiH: uzrokuje neprospavane noći, hladno preznojavanje u redovima pred uredima biroa za zapošljavanje, gorku mučninu tokom otplaćivanja studentskih kredita ili mučninu jer sjedite u klimavoj stolici za koju se bore hiljade drugih profesionalno osposobljenih ljudi. Mladi, u strahu od nezaposlenja, unezvjereno bježe van svoje zemlje. Ipak, ruke naše zemlje umiju i da pomiluju i nahrane, samo ih je potrebno probuditi iz omamljenog gorostasnog sna.

Jedan od prvih problema sa kojim se suočavaju mladi ljudi nakon završenih studija i profesionalnog usavršavanja jeste nedostatak radnog iskustva. Postavlja se ključno pitanje začaranog kruga: poslodavci žele da zaposle ljude sa iskustvom u radu, ali kako dostići iskustvo kada niko ne želi da vas zaposli jer ga nemate?

Preorijentacija ili odustajanje?

Silom prilika, veliki procenat talentovanih mladih ljudi se odlučuje na prekvalifikaciju i to za deficitarna zanimanja. Ili su prinuđeni obavljati honorarne poslove, na kojima se ne štite prava radnika; ugovori o radu, ako i postoje, pišu se na određeno vrijeme. Mladalački ideali za budućnost u kojoj se, zahvaljujući vlastitom radu, trudu i zalaganju, živi osigurano i sretno do kraja života zamijenjeni su nemogućnošću da se radi i, eventualno, zaradi, ili, u najboljem slučaju, poslom koji omogućava preživljavanje. Kod nas je česta slika da diplomac, mladi

akademski građanin, radi u trafici, „za šankom“, pored pokretne fabričke trake ili čak na sezonskim poslovima u poljoprivredi.

Kao po navici, i ovdje je problem neplansko i nestrateško djelovanje nadležnih institucija. Još uvijek ne postoji temeljito istraživanje tržišta rada na osnovu čega bi se, recimo, određivao broj mogućih upisanih kandidata na određene studije. Nema balansa između deficitarnih zanimanja i visokokvalificiranih pozicija. Postoji dosta zanimanja za koje srednjoškolci nisu ni čuli, a predavanja i prezentacije fakulteta koje imaju priliku da vide na završnoj godini, nisu od prevelike koristi.

Prilike u BiH su prisilile nikako zanemariv procenat obrazovanih mladih ljudi i na odlazak iz zemlje. Dobitkom bezviznog režima ovaj karavan na putu ka zemljama EU se samo uvećava. Riječi pjesnika „ostajte ovdje“ precrtane su crnim sprejom grafita „odlazim zauvijek“. Postoji li mogućnost da se u ovakvim uvjetima mladi/a bh. građanin/ka ne preda toj „zlatnoj groznici“ i da svoju rodnu grudu odluči pretvoriti u grumen zlata?

Individualno zalaganje – kraljevski put do zaposlenja?

Šta uraditi ako ste se već obrazovali za poseban radni profil, a ne dobijate uzvratne telefonske pozive od poslodavaca kojima ste ostavili svoju biografiju? Mnogi studenti gledaju zaljubljeno svoje diplome, i odnose se prema njima pomalo egoistično, usudimo se reći snobovski. Prvo zaposlenje može biti ostvarenje snova, ali najčešće morate krenuti ni od čega - tog klizavog prvog stepenika. Ako imate diplomu, recimo filologa za engleski jezik, i želite da se pridružite radnom okruženju u prosvijeti, je li jedina mogućnost hipnotisano jurišati na radna mjesta koja su vam trenutno nedostužna? Šta je sa ostalim opcijama –npr. davanje privatnih časova, rad sa djecom u vaspitanju, u obdaništima ili ustanovama za obrazovanje marginalizovanih socijalnih grupa – poslovima koji omogućavaju brojne poslovne kontakte, željeno iskustvo ili barem dobre preporuke za ubuduće? Ono što svako, kao krojač vlastite sudbine, može učiniti jeste raditi na kreiranju funkcionalne radne biografije u praktičnom smislu.

Kuda posije predavanja? Kako ko.

Životi svih studenata i nisu baš isti

Šta i kako dalje? To su misli svakog trenutnog ili budućeg studenta koji su upisali fakultet ili ga pokušavaju upisati. Osim pameti i truda glavna odlika i prepreka da upišete fakultet je NOVAC. Svi smo upoznati sa tim da novac pokreće svijet, bez njega ne možemo nigdje, on nam osigurava budućnost. A kako i gdje ga nabaviti? Pa naravno radom. A gdje se zaposliti? E ako ste mladi a pri tom i student, na to vam pitanje nema odgovora, jer ste nezreli i nemate nikakva prava.

Piše: Snježana Maletić

Ako studirate u Banja Luci na državnom fakultetu a niste iz Banja Luke, da biste živjeli i studirali u tom gradom, potreban vam je veliki budžet. Običnom studentu koji živi u studentskom domu godišnje je potrebno 1 000 KM (u to je uračunata i školarina). A za studenta koji plaća stan njemu je potrebno i preko 2 500 KM uz normalnu potrošnju za hranu i najjeftiniji stan. Neki se ne brinu za svoj trošak jer roditelji plaćaju sve, oni su navikli da sedmično potroše i preko 100 KM, ne brinući se hoće li imati za sljedeću sedmicu. A šta je sa onima čiji roditelji jedva sklapaju kraj sa krajem? Oni traže posao ili su ga našli pa se bore da ne ostanu bez njega i da u roku završe fakultet. Kada razgovarate sa takvim studentom koji i radi i studira saznate kako je njima teško, ali opet se na njihovim licima ne vidi umor i uvijek su nasmijani, dok ovi koji imaju sve plaćeno žale se kako neće uspjeti obići sve kafiće u gradu i potrošiti više.

„Kada sam počela studirati u Banja Luci ni slutila nisam koliko će mi biti teško da nađem posao. Moji nisu u dobroj finansijskoj situaciji, jer samo otac radi, a pored mene mora još školovati i mog brata i moju sestru. Da bi se školovala na fakultetui i uz to i plaćati stan morala sam se boriti. Tražila sam posao i nakon dva mjeseca našla ga u kafiću. Plata mi je 350 KM od toga dam 150 KM za stan, 70 KM za ostale režije i 50 KM pošaljem kući u Trebinje. Ono što mi ostane razvučem do sljedeće plate za hranu i školske troškove. Znala sam ostati i bez novca pa sam posuđivala ali se nikada nisam žalila, jer će sve ovo proći a ja ću biti profesor matematike.“, izjavila je studentica matematike D.M.

„Meni nije teško studirati, imam roditelje koji se brinu za mene, plaćaju mi sve i ja uživam. Posao mi ne treba jer kada ću uživati ako ne sada?“ Sa osmijehom je izjavio Goran S. Student Poljoprivrednog fakulteta. Kada dođete u Banja Luku vidjećete pravu situaciju studenata. Neki poslodavci ne žele ni da čuju da neki student radi kod njih.

„Nama ne trebaju studenti, oni završe i odu a nama je da opet tražimo druge. I uvijek im nešto treba, da idu na ispit pa idu na predavanje. Većina ih neće da radi drugu smjenu jer kao imaju predavanja. Kao ja ne znam da bi oni htjeli da imaju slobodno veče. Ne vjerujem im ništa.“ Izjavio je vlasnik trgovine “Anđela”.

Na mnoga pokucana vrata za posao se dobije ovakav odgovor. A ako nekom poslodavcu kažete da ste student, on se samo nasmije okreće se od vas. Studenti su spali na to da moraju lagati da bi se zaposlili, lažu da nisu studenti, da imaju iskustva. Prihvataju da rade na crno samo da rade. Nisu prijavljeni, a nekim poslodavcima je to najbitnije da ne plaćaju suvišne troškove, poput zdravstvenog i socijalnog.

U Banja Luci broj zaposlenih prijavljenih studenata kreće se oko 350. Najviše ih je zaposleno u trgovinama, buticima... Broj zaposlenih neprijavljenih prelazi tri puta više, a na njih možete naići u kafićima, kockarnicama...

(Ne) zapošljavanje najboljih diplomanata i magistranata Univerziteta u Sarajevu

Iz perspektive odlikovanog velikana, dobitnika/ice „Zlatne značke“ Univerziteta u Sarajevu, novembra 2011. zlatno odličje se nije ni po čemu razlikovalo od bilo kojeg počasnog priznanja na svijetu: sala vel'ka k'o što Zetra može biti, reflektori, masa publike, himna, proglašenje, aplauzi, pohvale i zahvale...

A onda je uslijedilo obećavajuće zatišje. Već u decembru 2011. pričalo se o zaposlenju njih pedeset i četiri prošlogodišnja odlikovana, dvadeset osam najboljih diplomanata i dvadeset šest najboljih magistranata. Skupština Kantona je izglasala da se „najboljim studentima ponudi posao na katedri matičnog fakulteta“. Univerzitet je Skupštinu ohrabrujuće tapšao po ramenu: nazvali su ovaj potez najboljim u 2011. godini. Zatim su se i na Univerzitetu savjetovali o davanju prilike najboljima:
 Za zastupnike istraživačkog procesa!
 Za poboljšanje nastavno-naučnog procesa!
 Za garanciju uspjeha! Itd.

U nastojanju da osigura i obezbijedi najuspješnije diplomante i magistrante, Skupština je predložila i plan B. Predložila je Vladi da „putem ministarstava, zavoda, javnih preduzeća i ustanova, najboljim studentima ponudi obavljanje pripravničkog staža, kao i stalno zaposlenje u tim institucijama“ (<http://www.sutra.ba/novost/50404/Inicijativa-Najbolje-studente-za-asistente>).

Čekala se još odluka Vlade.

U međuvremenu, svako svojim putem, krenuo trbuhom za kruhom. Iskustva mladih sljedbenika Naučnog puta u dodiru sa svijetom radno sposobnog stanovništva su raznovrsna. Neki su krenuli putem objavljenih konkursa. Na pitanje kakvo je njeno iskustvo kada je riječ o zaposlenju, je li „Zlatna značka“ pomogla, magistrantica Ekonomskog fakulteta u Sarajevu tvrdi: „Nažalost, taj zlatni biljeg mi nije donio ništa dobro. Danas se poslodavci uopste ne stide da vas odbiju upravo zato što ste ‘sviše dobri’ za to i to radno mjesto. Lično su me odbili više puta pod izgovorom da mi je CV suviše jak i da mi je mjesto na Fakultetu, a ne na mjestu za koje apliciram.“

Oni ambiciozniji su tražili budućnost na matičnim fakultetima. Pričaju da su na konkursima za radno mjesto asistenta prednost imale kolege/ice znatno slabijeg prosječnog uspjeha postignutog tokom studija,

sa nikakvim referencama. Pojedinci su tome svjedočili nakon niza bezuspješnih apliciranja, zbog poništavanja objavljenih konkursa. Zašto i kako se takve stvari dešavaju, studenti/ce nisu uspjeli/e otkriti i kad su pismenim putem tražili dokaz za takve odluke. Magistrantica sa Prirodnootomatičkog fakulteta je prije par mjeseci na matičnom Fakultetu konkursala na mjesto asistenta koje odgovara njenim kvalifikacijama. Nakon što je dobila pismo da je druga osoba zadovoljila kriterije, a ona nije, pisala je žalbu i tražila na uvid dokumentaciju (bodovnu listu) koja svjedoči o takvom stanju stvari. Fakultet je odgovorio da je „kandidat koji je dobio posao zadovoljio pravila i da nema elemenata za prigovor“. Dokumentaciju na uvid nije dobila. Pisala je i Inspekciji za rad i dobila odgovor „da su pogledali dokumentaciju i da nema nepravilnosti“.

Treća kategorija „Zlatnih studenata“ kažu da su kao racionalno trezveniji podržali trend „odljeva mozgova“. Doktorski studij – za sve podjednako nedostiran. 21 000 KM.

Prema riječima ispitanika, teško je zamisliti veći teret slave od onog koji je pao na njihova leđa. Jedna „Zlatna značka“, čini se sa Filozofskog, opisala je situaciju na sljedeći način: „Zahvaljujući evropskom duhovnoznanstvenom „podneblju“ i kulturi življenja kojoj fiktivno pripadamo, izvrsnost na polju naučno-istraživačke djelatnosti ima neprikosnovenu fiktivnu vrijednost; u BiH, međutim, davno izgubi stvarnu vrijednost.“

Nekima je teže a nekima lakše palo saznanje da počasno odlikovanje zbog uspjeha na studiju nije privilegija u BiH, na tržištu rada. Zanemariv broj onih koji su zasad kako-tako radno angažirani u nedostatku vremena manje pate od onih koji se i danas bezuspješno prijavljuju na konkurse, rade nekvalitetne poslove, bez sigurnosti i/ili primanja. Pojedini su dublje analizirali vlastiti položaj i sad sumnjičavno pogledaju na obrazovni sistem koji ih je odškolovao i odlikovao zlatnim priznanjem. Za njih on predstavlja tek jednu kariku korumpiranog i diskriminacionog institucionalnog lanca, pod palicom režisera kojima ne odgovaraju prosperitetna i razvojna rješenja, npr: olakšana tranzicija mladih iz obrazovanja u zaposlenost u formalnom sektoru, tržište rada koje funkcionira na osnovu kompetencija, mogućnosti zapošljavanja svima dostupne itd.

Biroi za zapošljavanje, međutim, brižno evidentiraju socijalne potrebe građana i Vlada ima uvid u društvenu strukturu i njene promjene. Dok najbolji diplomanti i magistranti sarajevskog Univerziteta ističu da su mlađi u ovoj Zemlji „dugoročno ugroženi“ i „socijalno isključeni“, pa, eto, ni za najbolje nema budućnosti, Vlada, ipak, nije odlučila da li da vlastite kapacitete usmjeri na rješavanje ovog problema.

Čeka se još odluka Vlade.

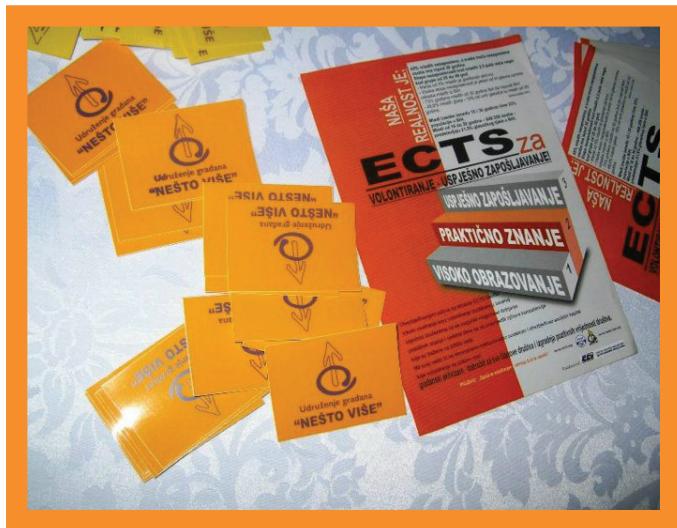
Piše: Lamija Kršić

Pitate se kako? Može ovako.

Veliki broj fakultetski obrazovanih mladih ljudi nema nikakvog radnog iskustva. Poslodavci većinom odbijaju njihove prijave za posao, jer im se ne isplati da ih obučavaju za traženu radnu poziciju.

Piše: Dajana Boroja

Imajući u vidu ovaj važan problem u društvu, Omladinski komunikativni centar (OKC) ponovo pokreće incijativu da se kroz sistem visokog obrazovanja studentima pruži mogućnost volontiranja ne bi li i na taj način doprinjeli smanjenju nezaposlenosti mladih.

U okviru projekta „Zaposli se volontiranjem – volontiraj da bi se zaposlio“ OKC je raspisao konkurs za volonterske pozicije za studente univerziteta u Republici Srpskoj. 180 studenata iz Banja Luke, Doboja, Bijeljine i Istočnog Sarajeva će dobiti priliku da volontiraju u institucijama i nevladinim organizacijama u skladu sa Zakonom o volontiranju.

„Cilj projekta je doprinijeti smanjenju nezaposlenosti mladih u Republici Srpskoj jačanjem njihove konkurentnosti na tržištu rada kroz obezbjeđivanje adekvatnih zakonskih regulativa za organizovanje i prepoznavanje volonterskog rada radi sticanja znanja i neophodnog iskustva. Takođe, između ostalog, pokrećemo incijativu da volonterske aktivnosti nose određen broj bodova u Konkursima za dodjelu stipendija i konkursnim aplikacijama javnih institucija pri odabiru budućih radnika te u konkursnim aplikacijama za smještaj u studentskim domovima u RS.,“ rekao nam je Saša Marković, koordinator projekta.

Poslednjih godina, mnogo se radi na popularizaciji volontiranja u našoj zemlji. Međutim, još uvek je slabo prihvaćeno, kako od ljudi, tako i od institucija i preduzeća.

„Omladinski komunikativni centar sve ove godine radi na razvoju volonterizma u cijeloj Bosni i Hercegovini. Mladi su sa jedne strane jako zainteresovani što govori i baza volontera, gdje samo u Banjoj Luci imamo podatak da je registrovano njih preko 1200. Međutim, neophodno je da se društvo više uključi u angažovanje volontera, te

da shvati da je ovo najbolji način uvođenja mladih ljudi u posao. Jako je značajno da svi prepoznaju da je volontiranje od ključnog značaja za razvoj Republike Srpske i Bosne i Hercegovine. Na ovaj način svi su na dobitku. Sa jedne strane volonteri koji imaju priliku da uče, rade i doprinose razvoju kako sebe, tako i institucije koja ih angažuje, a sa druge strane poslodavac dobija najbolji način da izabere one koji su najkvalitetniji.“, dodao je Saša.

Pitali smo i studente za njihovo mišljenje o incijativi Omladinskog komunikativnog centra.

Na pitanje šta misli o volontiranju, Jelena, studentica Arhitektonsko-građevinskog fakulteta kaže: „Volontiranje je odlična šansa za sve studente da steknu neka nova znanja i vještine kroz praktičan rad, što nedostaje u našem obrazovanju. Mada, moram priznati da sam dugo živjela u ubjedjenju da je volonterski rad iskorištavanje ljudi u cilju besplatne radne snage, ali jedan angažman mi je bio dovoljan da shvatim da je to mnogo više od toga. I sada sam aplicirala za konkurs OKCa za studentsko volontiranje i nadam se da ću dobiti šansu da unapređujem znanje u svojoj zemlji, a ne da moram ići odavde da bih imala bar jedan dan radnog staža“.

„Bitno je da se dešavaju neke promjene, da bar neko pokušava promijeniti našu surovu budućnost. Evidentno je da moramo raditi, pokušavati, iskoristiti sve mogućnosti da bismo došli do praktičnog iskustva i svih potrebnih vještina koje su nam neophodne da bismo danas-sutra bili uspešni u svom poslu, i što je najvažnije, imali posao. Projekat „Zaposli se volontiranjem – volontiraj da bi se zaposlio“ je zaista jedan kvalitetan projekt, koji treba da bude primjer za sve ostale,“ rekao nam je Nenad, student Filozofskog fakulteta.

Budite privlačni... svom poslodavcu!

Sigurno ste mnogo puta čuli o famoznom CV-ju, dugim imenom Curriculum Vitae, jedinstvenom dokumentu koji svakog od nas izdvaja u moru pojedinaca koji traže zaposlenje. Neki od Vas su upoznati sa principom, značenjem i važnošću CV-ja, neki ne. U svakom slučaju, Karike su tu da vam pomognu u pravljenju vašeg CV-ja!

Piše: Bojan Josić

Postoji mnoštvo verzija CV-ja na svijetu, a sve zavisi od vrste pozicije koja ga potražuje, države u kojoj se posao nalazi, itd. Za svaku varijantu možete pronaći primjere na internetu, ali jedna od najpoznatijih i najzastupljenijih verzija kod nas je Europass. Ovaj CV se koristi širom EU i veoma je priznat i cijenjen. Jednostavan je za pravljenje i korišćenje, a sve o njemu možete saznati na

<http://europass.cedefop.europa.eu/>.

Ne mora biti ovako

Zadatak koji vam treba biti primaran jeste da popišete svoje radno iskustvo, posebne aktivnosti i svoje obrazovanje koje ste završili. Iskustvo popišite kronološki i isto tako ga i navodite – neka vam najskorije iskustvo bude prvo i zatim se vraćajte do prvog. Pri pisanju iskustava, obrazovanja i dodatnih aktivnosti navedite godine u kojima su se događaji desili, a ako je moguće, stavite i mjesecce. Preciznost se cjeni. Pravilno navodite nazive. Svoj svježe sastavljeni popis možete iskoristiti kao temelj za svaki budući CV, jer se jedan CV ne može iskoristiti za svaku poziciju na koju se prijavljujete. Razne varijante postoje u zavisnosti od zahtjeva radnog mesta i samog poslodavca, tako da ćete uvijek morati da svoj CV prilagođavate. To vam neće biti težak posao ako imate dobru osnovu. Međutim, ovdje treba biti jako oprezan! Nema smisla stavljati u CV da ste trenirali kung fu tri mjeseca ili da ste jednom isli na predavanje u mjesnoj zajednici. Morate razlikovati šta je bitno za CV a šta ne. Izbacite to, kao i ostale manje bitne sa popisa!

Sljedeći korak je da sortirate svoje iskustvo i pobliže ga opišete. Uzmite u obzir da CV ne smije biti duži od 2 A4 lista, tako da nećete imati mjesta da detaljno opisujete svoje pozicije. Uvijek se trudite da to izgleda ovako: Kuvar, „XYZ“, (Mart 2010. – Februar 2012.)

Na ovoj poziciji sam uspješno obavljao sve dužnosti u glavnoj kuhinji hotela. Asistirao sam glavnom kuvaru i pripremao razna jela za uvažene goste. Od mene se tražila preciznost, vrijedan i naporan rad i visok nivo motivacije. Posao sam napustio svojevoljno zbog bolje pozicije.

Prateći ovaj primjer, odradite istu stvar za svaki posao koji ste do sada imali. Kada to završite, već ćete nazirati finu strukturu vašeg CV-ja.

Svrha CV-ja je da se dobro prodate. Svi vole lijepo, nove i sjajne stvari, pa tako i Vi morate da izgledate na papiru. Mjerite riječi dok pišete, pazite da ne koristite sinonime jer time samo nepotrebno zauzimate prostor (primjer: snažan i energetičan, požrtvovan i predan, tačan i precizan, itd.). Zapamtite da ko god gleda vaš CV, vjerovatno nema sate koje bi mogao posvetiti da čita svaku riječ. Zbog toga je svaka riječ važna. Na početku samog CV-ja, kao uvod možete staviti neku rečenicu da bude „udarna“ jer je to rečenica koja će privući pažnju i učiniti da se vaš CV izdvoji od ostalih. Poput reklamnog slogana, ali pazite samo da bude sa ukusom – reklamirate sebe, a ne pileća prsa ili nove čizme.

Kao alternativu za to možete izvući popis svojih karakternih osobina koje su vezane za posao. Time će vaš poslodavac u roku od nekoliko sekundi odmah vidjeti vaše osnovne prednosti. Ovo je jako korisno a i ne iskoristava mnogo prostora. Na Vama je da izaberete koju ćete verziju da koristite – rečenica ili popis osobina.

Kada ovo završite, predite na upisivanje svojih posebnih vještina koje bi vam također mogle pomoći pri selekciji za posao. Na primjer, ako podnosite CV za neku poziciju u svijetu umjetnosti, uvijek je bitno navesti koje vještine imate i popis svojih djela koja su ili komercijalna ili koja su jednostavno objavljena uspješno.

Vaš CV je završen. Posljednje stvari na kojima možete poraditi jeste izgled vašeg CV-ja. Font mora biti neki standardan. Ništa bljeskavo ni veliko. Podvlačenjem, korištenjem Italic i Bold opcija možete detaljnije napraviti selekciju toga šta vam je važnije a šta ne. Ukoliko nemate dovoljno prostora, skraćivanjem opisa radnog iskustva i ubacivanjem vaših kontakt podataka u header i footer dokumenta možete uštediti mnogo.

Gdje se treba 'uvaliti'!?

Ukoliko imate dobro pozicioniranog rođaka koji će vas preko štele zaposliti ili 20.000KM za kupovinu radnog mjesta, nemate previše brige. Međutim, ako je tvoja budućnost druženje sa ostalih 30.000 kolega na birou za zapošljavanje, vrijeme je da ju promijeniš!

S obzirom na situaciju i kvalitet obrazovanja u našoj zemlji, da bi pronašli zaposlenje, diploma više nije dovoljna. Ona je ulazna karta za bolju poziciju na tržištu rada, ali poslodavci žele vidjeti i cijeli niz vještina i kompetencija koje nisu nužno dokazive tom diplomom.

Mi vam donosimo neke korisne informacije i prijedloge koje tokom studiranja možete iskoristiti za razvoj svoje karijere, te da već tokom studiranja povećate svoje šanse za zaposlenjem.

Postanite aktivni član (angažujte se na raznim projektima) neke nevladine organizacije!

Članstvom u nekoj od studentskih organizacija stičete nova znanja i vještine koje vam sam univerzitet ne može ponuditi, imate priliku da besplatno ili jeftino putujete po Evropi, a i uz druženje sa drugim ljudima stičete korisne kontakte. Svakako, i ispunjena rubrika u vašem CV-u gdje će se pronaći gomila aktivnosti iz različitih studentskih i nevladinih organizacija je veliki plus kod vašeg budućeg poslodavca.

Ima dovoljno pravih puteva, ali bitno je krenuti SAD!

Budite informisani i angažovani

Ukoliko želite poboljšati status studenata, uslove studiranja ili vas jednostavno zanima gdje odlazi sav taj silni novac koji studentske organizacije dobijaju za svoj rad, priključite se studentskoj organizaciji na vašem fakultetu. Istina je da neke ne rade dovoljno, ali vi ste tu da to promijenite. Svakako ima i onih koje postižu odlične rezultate u lobiranju, predstavljanju studentskih interesa i organizaciji kvalitetnijeg i bogatijeg studentskog života. Mnogi studenti se odlučuju i za članstvo u nekim drugim nevladinim organizacijama u kojima mogu realizovati neke druge interese, steći dodatnu edukaciju, volontirati, učestvovati u kampanjama u zagovaranju za određene ideje ili pomoći nekome. Progugljajte i pronađite organizacije koje se bave nečim što se veže uz vaše interese, a zatim ih direktno kontaktirajte:

www.mladi.info
www.civilnodrustvo.ba
www.nvovijece.ba

www.mreza-mira.net

www.okcbl.org

www.ngo.ba

www.zenskegrupebih.fondacijacure.org

U razgovoru sa kolegama, a i iz ličnog iskustva došla sam do zaključka da je glavni nedostatak studiranja kod nas – praksa. Iskustvo u struci je jedan od glavnih uslova na konkursima za posao, a to je upravo onaj dio koji nam nedostaje.

Kako riješiti ovaj problem? Volontiranjem!

Omladinski komunikativni centar u Banja Luci realizuje veoma uspješan projekat „Zaposli se volontiranjem-volontiraj da bi se zaposlio“, koji je nastavak prošlogodišnjeg projekta, a podržan je od Centra civilnih inicijativa i sprovodi se od marta 2012., pa do maja 2013. godine. Prošlogodišnjim projektom uspjeli su da Pravilnik o vrednovanju i prepoznavanju studentskog volontiranja bude usvojen na Univerzitetu u Banja Luci i da se od ove školske godine uspješno primjenjuje. Ovaj projekat promoviše organizovano studentsko volontiranje, zahvaljujući kojem studenti svojim dobrovoljnim radom mogu da stiću određen broj ECTS bodova i da na taj način ispunjavaju dio predispitnih obaveza. I mnoge druge organizacije i institucije prepoznaju sve više značaj volontiranja, iako ono kod mladih u našoj državi još uvek nije mnogo popularno.

Volonterski rad u nekoj organizaciji, firmi i na nekoj manifestaciji po definiciji ne nudi nikakvu naknadu za rad i iz tog razloga se veoma mali broj mladih odlučuje na ovaj vid obrazovanja. Međutim, na taj način ćete steći praktično iskustvo, upoznati „bitne“ ljudе (koji će vam možda otvoriti vrata za buduće radno mjesto), pa do samog osjećaja korisnosti u društvu jer ste možda nekome kroz taj volonterski rad i pomogli.

U svakom slučaju, mnogo je više pozitivnih strana volontiranja. Ako se već ne bavite volonterskim radom, brzo na internet, informišite se i prijavite za volontiranje, da li na poslovima vezanim za vašu struku ili da biste jednostavno pomogli drugim ljudima.

www.volontiram.ba

www.sumero.ba

www.mladiuakciji.ba

www.salto-youth.net/rc/see/

Studenti se sve više odlučuju za sticanje praktičnog iskustva u inostranstvu, što je i odlična prilika za upoznavanje drugih kultura, običaja. IAESTE (www.iaeste.org) i AISEC (www.aiesec.org) su organizacije koje nude priliku studentima da otpisuju u inostranstvo radi sticanja praktičnog iskustva. Ako ste zainteresovani, kontaktirajte ih i možda pronađete odgovarajuću praksu za sebe. Toliko je mogućnosti, samo se trebate informisati i angažovati. Srećno!

Piše: Dajana Boroja

Pravim teatar i ne jebem živu silu!

Tema ovog broja je "Zapošljavanje mlađih". "Od glume, teatra ili bilo kojeg oblika umjetnosti se ne može živjeti" – koliko ste puta čuli ovu frazu? Kako je to samo mahalska priča, te još jedan od zatucanih stereotipa našeg regionalnog mentaliteta, možete pročitati u intervjuu sa Marijom Zafirovom, diplomiranom ekonomistkinjom i prvom ženom producenticom u Makedoniji.

Karike: Marija, napravila si prvi nezavisni teatar u Makedoniji, kako?

Marija: To je prvo bilo zamišljeno kao projekat. U toku rada, shvatili smo da to nije projekat, nego životno opredjeljenje ljudi koji su radili na tome sa mnom i koji su i danas tu. Bili smo svjesni rizika, da to može da padne u vodu i da ostane samo na ideji.

Karike: Pa kako se desilo da nije?

Marija: Krenuli smo u to sa svom energijom, uloženim radom i punom silom naprijed. I onda su nas pitali: "Pa kako to da pravite nezavisni teatar?". Pa iskreno, ne znamo kako, ali vjerujemo da ćemo da ga napravimo jedan dan. (Smijeh.)

Karike: I?

Marija: Ja sam cijeli život bila zainteresovana za teatar i vjerujem u tu silu koju on nosi kao medij. Nije valjda džaba tu već šest hiljada godina. Onda sam razgovarala, prvo sa režiserkom o svojoj ideji i tako je počelo. Od jedne osobe su se rodile dvije, pa tri, pa četiri... i onda se tu stvorilo jedno divno društvo ljudi koji dijele istu energiju. Onda smo se registrovali kao udruženje građana "Theatra" i počeli da pišemo projekat kojim može da se aplicira na grantove kao i svaki drugi projekat, bilo koje druge nevladine organizacije.

Karike: Kako ste uspjeli dobiti novac za predstavu?

Marija: Pa kako niko od ljudi nije blizak ni jednoj političkoj partiji, niko nema veze i poznanstva u toj branši, znala sam da nema šta da tražim u Makedoniji. Spremili smo Mizantropa, gdje glavni lik igra žena. Inače u teatru su sve bile žene, osim jednog muškarca. Onda sam pisala projekt, 'sminkala' ga i na kraju aplicirala u Ameriku. Tu smo dobili 2.000 dolara. Nismo imali ništa. Ni scenu, ni kostime, o prostoru da i ne govorim, a ja sva sretna – imam dvije hiljade dolara. (Smijeh.)

Karike: Kako ste to riješili?

Marija: Bio je neki javni poziv za jedan prostor koji je bivša vojna pekara. Ruševina! Prije toga smo izgubili jedan prostor koji je uzeo jedan čovjek, blizak vlastima. Uglavnom, i za taj drugi prostor samo nas je sreća spasila da nam ga, na vrlo sličan način, nisu uzeli. Kad sam ušla u prostor, to je tek bio šok. Tamo je bilo maltera, šute, smeća – ma jednostavno haos.

Karike: I šta si uradila? Kako ste od toga napravili teatar?

Marija: Počela da metem. (Smijeh.) Onda sam ljudima iz ekipe rekla kakva je situacija i objasnila da mi moramo

Fotografiranje za promociju teatarskih aktivnosti

da napravimo teatar, ali bukvalno. Najteže je bilo što ta zgrada nije imala instalacije struje. Onda smo od novaca od granta kupili potreban materijal i ja sam uzela knjigu, pročitala, uzela merdevine i počela da postavljam struju. Eto, još jedna stvar koju sam naučila. Kad smo objavili premijeru, ona se prodala za 45 minuta – doslovno. Sa tim smo pokazali da ima drugačije, da može drugačije i da je drugačije sasvim OK! Onda je to bio BUM.

Karike: Dobro. Za one koji bi možda započeli nešto slično, kako se to vodi teatar?

Marija: Jednostavno. Teatar se vodi kao i bilo koja druga firma. Barem smo mi tako radili. Možda smo mi umjetnici, ali posao kad se radi, treba da se radi temeljno. Na primjer, naš teatar je prvi teatar koji je koristio digitalni marketing u svrhu promocije. Još jedna jako bitna stvar na koju sam ponosna je da svi u u našem teatru rade svoj posao, tj. posao za koji su stručni. Marketing radi djevojka koja ima doktorat na tom polju, glumci koji igraju su sve akademski glumci, grafički dizajn radi osoba koja je završila akademiju za to. U krajnjoj liniji, ja završavam produkciju.

Karike: Šta je sad s "Theatra-om"?

Marija: Nažalost, sad smo izgubili prostor. Neki ljudi, veoma bliski ljudima na vlasti, koji drže svadbeni salon blizu teatarskog prostora nisu bili baš oduševljeni našim postojanjem tu. Tako smo, vremenom izgubili bitku za prostor. Međutim, "Theatra" nije prostor. "Theatra" su ljudi, koji su tu uz mene i sad, kao što su bili kada je bilo najbolje. Gubitak tog mjesta za izvedbe jeste bio malo 'pad na koljena', ali ko je napravio jedan teatar napravit će

i drugi. (Smijeh.) Ja moram malo da se saberem, a onda idemo, ponovo u realizaciju ovoga što smo do sad radili.

Karike: Da se malo odmaknemo od teatra, imaš 27 godina i završila si ekonomski fakultet?

Marija: Aha, ekonomski fakultet i još nešto što se zove MIS (Management Information System) i sa tim sam dobila, takoreći, duplu diplomu. Ustvari, to se može računati nešto kao dodatna, viša škola. Onda sam se odlučila za studij produkcije.

Karike: Makedonija je, po mnogim parametrima, slična Bosni i Hercegovini. Kako ti kao žena sve to uspjevaš?

Marija: Pa dobro, to me je malo stavilo u poziciju u kojoj nisam mislila da će se naći. Znamo kakvu ulogu igra žena u balkanskom mentalitetu. Umjesto da pravim teatar, ja bi' trebala da budem kući i da perem gaće. Tu sam ja imala zajebanciju, da sam morala da objašnjavam nešto što muško ne bi moralo da objašnjava. Ljudi, vrijedna sam ovoga što radim. Stvarno sam vrijedna i nemoj da me degradiraš na taj način, jer tako nisam odgojena, ni naučena. Ja perem gaće i to super perem gaće, ali isto toliko super pravim teatar.

Karike: Nije baš povezano... Odakle ideja da se nakon ekonomije ide na produkciju?

Marija: Pa i jeste. Tačnije, mnogo je povezano. Iako mislim da obrazovanje nije to što te pravi čovjekom, definitivno pomaže. Evo, primjera radi, ja sam u prednosti nad svojim kolegama jer već imam iskustvo vezano sa budžete, za finansijske institucije, za finansijske izvještaje i sl. ali je većina toga došla iz radnog iskustva, a ne toliko iz obrazovnog sistema. S tim da sam radila na raznim funkcijama od projekt menadžmenta do vođenja konferencija, itd., a ja radim od devetnaeste godine.

Diplomirana ekonomistkinja i producentica, Marija Zafirova postavlja struju za svoj teatar

Karike: Kako si dobila prvi posao? Šta si radila?

Marija: 2006. godine sam bila na proputovanju kroz Evropu tj. na backpacking-u i tada sam dobila poziv od jedne djevojke da radim u Makedonskom kulturno-informativnom centru. Tada sam se prebacila na vanredno

studiranje i počela da radim.

Karike: Da li i sad to radiš?

Marija: Ma kakvi, CV pet strana. Radila sam poslije toga mnogo poslova. Išla sam u Ameriku poslije toga, pa radila outsourcing za neke kompanije i tako dalje. Ma svašta.

Karike: Ovo je ono standardno pitanje, ali koga da poslušaju ako ne uspješne ljudi... Koja bi bila tvoja poruka mladima? Tj. šta bi im rekla da urade?

Marija: Da vjeruju i da vole!

Marija: Ja smatram da je prirođan čovjekov nagon da voli. Ljubav i strast što mogu čovjeka da povuku naprijed, ni jedna druga stvar ne može. Karijera najuspješnijih ljudi je uspješna. Zašto? Zato što rade ono što vole.

Karike: Uporedit ćemo, još jednom, situaciju Bosna i Hercegovina – Makedonija, koja je poprilično slična, ako ne ista. Šta ti misliš kako to da si ti uspjela, a drugi ne mogu?

Marija: Mnogo vjerujem i mnogo se oslanjam na intuiciju. Jer, meni što stomak kaže i pop što ispoje ili hodža što izmoli – to je. Ja se ne poredim. Poređenje je neproduktivno.

Karike: Produktivno je iz tog razloga što mlađi konstantno pričaju kako je neko drugi kriv za neuspjeh. Kako to da tebi niko nije kriv i ti si uspjela?

Marija: Zato što anuliram faktore koji nisu bitni! Iskreno mislim da ako počnem da krenam i da plačem zbog onoga što se desilo to me neće odnijeti nigdje u životu. I eto, isplakala sam i sad treba da okrenem novu stranicu. Samo treba čovjek da želi da vidi drugačije, da se potradi, da se ne opire promjenama. No, ako se pojavi "neka Marija" koja će da pokaže da može drugačije, isti ti ljudi će reći: "Čekaj da probam i ja" i vidi – može. I još nešto – objektivitet. Ako ne može, ja kažem, ne može ili može da bude bolje.

Karike: Pazi, govorиш ljudima koji idu u svoje škole, studiraju svoje fakultete, ne znaju ni sami zašto. Oni vole da piju kafe i da seru.

Marija: DA! Neka piju kafe i neka seru, ako je to dovoljno za njihove potrebe. Moja potreba nije da pijem kafe i da serem! Moja potreba je da vidim sebe i ljudе koje volim SRETNE! Jer, ja sam sretna ako mi je sestra sretna. Ja sam sretna ako su mi prijatelji sretni. To je moj poriv. To je prosto.

Razgovarao i preveo: Haris Dedović

Listaprvenaca

- Prva žena producent u Makedoniji.
- Prva žena producent u nezavisnoj produkciji.
- Prvi nezavisni teatar u Makedoniji.
- Osnivač prvog teatra koji je imao svoj prostor.
- Prvi teatar koji je dobio novac van državnog budžeta.
- Prvi put u historiji teatarskog festival MOT, predstava nezavisne produkcije je pozvana da otvari festival.
- Prvi teatar koji je koristio digitalni marketing u svrhu promocije teatra.

Sunce na ulici, sunce u kući, a na birou za zapošljavanje?

Kako izgleda tipičan dan u Skoplju? U Makedoniji ima oko 270 sunčanih dana godišnje. Stoga, najčešća situacija je – lijepo vrijeme i prepuni kafići i kafane. Projekat ljudi koji su najčešći gosti u lokalima se kreće uvijek oko 25 godina. U normalnim uvjetima, to su mladi ljudi koji imaju snage da rade i više od onih klasičnih osam sati.

Piše: Emilia Georgievska Preveo: Haris Dedović

No, ti isti dvadesetpetogodišnjaci ili su pobjegli na sat vremena od posla ili ga uopšte nemaju. Prije nekoliko mjeseci, u posjetu Skoplju su bili ljudi iz Londona i bili su zaprepašteni onime što se dešava na skopskim ulicama. (Skoplje uzimamo za primjer, jer sva makedonska omladina živi baš tu.) Komentar jednog od Engleza je bio: "Je li neko ovdje uopšte nešto radi?! Pa jedini gosti u londonskim kafićima u 13:00 su turisti."

Koji je razlog ovakve situacije? Ima jedan trend u Makedoniji, gdje svako ide na fakultet i studira bilo šta, najčešće ekonomiju ili pravo. To se dešava jer je većina te omladine odrasla sa devizom "ako želiš zarađivati puno, trebaš da učiš jako puno i bez diplome si niko i ništa". Tako da, većina tih mladih koji su "ušminkano" obučeni i piju kafe na popodnevnom suncu su, ustvari studenti. Postoje tu i oni koji stvarno zaslužuju taj naziv, te se mukotrpno trude da steknu neko validno znanje, ali ima i onih koji uopšte ne žele da počnu da se bave poslom, pa je lakše da glume studiranje.

Naravno, univerzitetska vrata su široko otvorena svakome ko može da plati. Danas, nije dovoljno da se ima samo BA diploma (bakalaurat) – sad su svi postali Masteri u nečemu (ne znaju ni oni tačno u čemu); za ovo je djelimično kriva obrazovna politika, jer neki studiji, kao Pravo na primjer, su tako dizajnirani da sa prve tri godine ne može da se radi ama baš ništa, pa se onda MORA upisati post diplomske studije.

Problem nastaje kad svi ti studenti, kad-tad, diplomiraju i onda traže posao. Diploma kaže da su svi kvalifikovani, ali takvih ima previse, pa zato kad se ode na razgovor za posao, poslodavac traži da se već ima i neko radno iskustvo, a ne samo diploma. Iskustvo, to je rijetkost. Budimo realni, teško je raditi i studirati u isto vrijeme, a učenje traži koncentraciju. Jer, plaćeni posao, sa punim radnim vremenom se ne može naći iz prve. Logičan slijed je volontiranje i praksa. To je jedini način da se stekne, koliko toliko, radno iskustvo i da se zarade neke, kolike tolike, pare (a nekad ni to).

Tu su doduše poslodavci vrlo hitri, pa odluče da traže samo kandidate koje ne treba prijaviti u zavod za zapošljavanje, ne traže veću platu, a korisni su oko obavljanja svakodnevnih obaveza. Prihvata se činjenica da treba da ides na jednu, drugu, treću praksu i samo čekaš trenutak da se zaposliš i postaneš svoj čovjek. Tu se već upada u začarani krug u kojem se nekad, nakon svih peripetija ili nađe pristojan posao ili se ostavlja sve iza sebe i sreća se traži na zapadu.

Još jedan aspekt problema nezaposlenosti je i politički monopol koji je, u Makedoniji, prisutan već pet, šest godina. Postalo je napisano pravilo da ako se želi posao u državnoj instituciji, mora se biti i član partije koja je trenutno na vlasti. Bez partijske knjižice i veze, čovjek bude diskvalificiran bez osnove i bez obzira na mogućnosti i dotadašnje rezultate (na fakultetu ili u CV-u).

Na kraju krajeva, statistički rezultati istraživanja mr. sc. Marije Stambolieve "Mladite vo Makedonija i pazarot na trudot – sostojbi i preporaki", govore veoma slično, kao što je napisano: stopa nezaposlenosti mladih u 2007. godini je bila 57.7%, što je skoro dva puta više nego stopa nezaposlenosti odraslih – 32.9%. Najveći broj nezaposlenih je sa srednjom stručnom spremom, ali nije malo onih, uzrasta 25-29 godina, koji imaju završen visoki stepen obrazovanja. Većina mladih od 20-24 i 25-29 godina starosti čekaju i do četiri godine, pa i više na pronalazak posla. Najveći broj dugoročno nezaposlenih su, također ljudi starosne dobi od 25 do 29.

A sunce u Makedoniji još uvijek sija, kafići su uvijek puni, ljudi lijepi i nasmijani, auta su doro oprana... a šta je s poslom!? Pa ne možemo sad da mislimo o problemima, vidi kako je lijep dan!

Implementacija Bolonjskog procesa u Srbiji, kao i u BiH, vraća vjeru u Boga. I oni koji ne vjeruju u njega kažu: „Bože sačuvaj“!

Šest godina nakon uvođenja Bolonjske deklaracije, zvanja koja se stiču na fakultetima u Srbiji nisu usaglašena sa zvaničnim zvanjima u visokom obrazovanju koja su određena pre tri godine, kada je donesena uredba o tim zvanjima.

Piše: Dubravka Vranjanac

Filološki fakultet u Beogradu jedan je od primera gde se problemi ne rešavaju sistematski i dugoročno, već ad hoc i od slučaja do slučaja. Ne samo da zvanja koja studenti stiču nisu usaglašena sa zvaničnim zvanjima, već fakultet ne može da se usaglasi ni oko zvanja koja dobijaju studenti istih grupa koji su iste godine upisali i završili studije i odslušali iste predmete. Nije redak slučaj da studenti koji su diplomirali čekaju uverenja o diplomiranju kako bi saznali svoje zvanje.

Dobro, eto to smo rešili, a šta sad?

Prva bolonska generacija, na fakultetu već sada poznata kao „stara Bolonja“, upisana je 2006. godine i nije bilo ni govor o tome da, kada budu diplomirali, studenti neće moći da rade u nastavi. U međuvremenu, kada su studenti već odslušali četvrtu godinu, saznali su da bez 36 poena iz predmeta koji se tiču metodike nastave ne mogu biti profesori, već dobijaju zvanje diplomiranog filologa. Tako su npr. studenti grupe Nemački jezik i književnost umesto zvanja profesora nemačkog jezika i književnosti postali diplomirani filolozi - germanisti. Studenti grupe Italijanski jezik i književnost su se na trećoj godini opredeljivali za profesorski ili prevodilački smer, ali su nakon ove odluke svi dobili isto zvanje bez obzira na smer - diplomirani filolog italijanistike, a za rad u školama je svima neophodan master.

Da Bog sačuva!

U iščekivanju uverenja o diplomiranju, Sandra Dančetović, studentkinja grupe Srpska književnost i jezik sa opštom književnošću, prenosi nam svoja iskustva:

„Diplomirala sam u oktobru 2012. na Filološkom fakultetu u Beogradu. Nakon što sam 2011. odslušala sva predavanja (ali ne i postala apsolvent, jer taj termin, kako kažu, ‘Bolonja’ ne poznaje), saznala sam da za zvanje ‘dipl. profesor’ treba imati određeni broj ‘metodičkih’ poena. I taj broj i spisak predmeta koji se uzimaju u obzir objavljeni su nakon što sam odslušala i obavezne i izborne predmete. Kada sam položila sve izborne predmete, saznala sam da samo neki od njih nose dodatak ‘u nastavi’ (koji je naknadno priključen nazivu predmeta) i da ako želim da budem ‘diplomirani profesor’ moram da polažem druge izborne predmete. To nisam želela da uradim pre svega zato što

nisam ni htela da budem profesor, ali mnoge moje kolege jesu. Na kraju krajeva, nije reč o željama, već o tome da se određena pravila i procedure moraju poštovati. Ni do danas nije sasvim izvesno kakvo će zvanje imati oni studenti koji su birali ‘pogrešne’ izborne predmete. U svakom slučaju, informatori koje smo kupovali pred prijemne ispite i spisak predmeta i obaveza koji su nas sačekali na studijama drastično se razlikuju, a promene su dolazile ‘ad hoc’: od promene uslova za upis naredne godine, preko promene broja bodova koje nose određeni predmeti, do promene iznosa školarine, načina plaćanja i prijavljivanja ispita. Treba li da napomenem da o svemu tome uglavnom nismo bili blagovremeno obavešteni?“

Konfuzija, konfuzija, sa svih strana konfuzija.

Katedra za Srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima, na kojoj se nalazi i grupa Srpska književnost i jezik sa opštom književnošću, pokušala je da svojim studentima ipak omogući da rade u školi, pošto su među obavezним predmetima za ovu grupu: Metodika nastave, Metodika nastave književnosti i srpskog jezika, Metodička praksa, Razvojna psihologija i Pedagoška psihologija. Način na koji su pokušali da reše problem je veoma sporan. Bolonja je studentima grupa sa ove katedre donela izborne predmete, poznate kao izborni kusevi. Ovi predmeti uglavnom nisu nosili obavezno prisustvo na predavanjima, a jedina ispitna obaveza je bila jedan urađen seminarски rad na izabranu temu koju predmet obuhvata. Nekim od ovih kurseva dodat je nastavak „u nastavi“, mada sa metodikom nisu imali nikakve veze. Tako je predmet Prozni žanrovi stare srpske književnosti, mada nema nikakve veze sa metodikom, dobio naziv Prozni žanrovi stare srpske književnosti u nastavi i počeo da se računa u tzv. metodičke predmete. Ipak, neki izborni kursevi bez objašnjenja nisu postali „metodički“. Predmet Ironija i groteska, ostao je takav, a tri poena koja nosi se ne računaju u metodičke poene. Ako su imali sreće da biraju one predmete koji su naknadno postali metodički, studenti su mogli da dođu do željenih trideset šest poena potrebnih za rad u školama, ukoliko nisu, postali su diplomirai filolozi.

Ni tu se agonija u vezi sa zvanjima ne završava. Studenti već pomenute grupe koji su diplomirali do sada su dobijali tri različita zvanja: profesor književnosti i jezika, profesor srpske književnosti i jezika i diplomirani filolog. Kako to da je kod nekih jasno kog su jezika i književnosti profesori, a kod nekih nije, niko ne zna. Mnogobrojni diplomirani filolozi na Birou za zapošljavanje ne mogu da se prijave kao takvi, jer ovo zvanje u evidenciji Biroa ne postoji. Dakle, ipak su zavedeni kao profesori, mada to bez završenog mastera nisu i u školama ne mogu da se zaposle za stalno.

Svi oni koji su se odlučili da kad porastu budu profesori književnosti i jezika ili prevodioци i upisali Filološki fakultet u Beogradu 2006. godine, mada odrasli, još uvek sa sigurnošću ne znaju tačno „šta će biti“ kada uskoro diplomiraju.

Kažu da se suprotnosti privlače, ali nikad ne kažu koliko dugo!

Čuvši nedavno ovu izreku jedne od najpoznatijih spisateljica iz TV serije Seks i grad, Carrie Bradshaw, nekako i ne možeš da se ne zapitaš koliko je u tomu svemu istine? Privlače li se stvarno suprotnosti, ili je to tek još jedna od izreka koja i nema nekog pretjeranog smisla? Žele li ljudi nekoga tko ih upotpunjaje, ili žele nekog sebi sličnog?

Piše: Ivana Granić

Sjedeći u jednom od mostarskih kafića, i ignorirajući pritom sve ljetne rokove sa oglasnih ploča, curama sam na kavi postavila isto pitanje.

Dok mi jedna priča o sličnostima koje ima sa svojim dečkom, o tome kako oboje vole fotografiju i žele imati troje djece, druga, kao da se igra igrice "Pronađi razliku", navodi sve one male sitnice koje njoj nedostaju, i koje baš njega čine osobom stvorenom za nju.

Ispijajući pomalo gorak gutljaj crne kave, pitam se koja je od njih bliže istini, i mogu li uopće u dvadeset i jednoj godini biti dovoljno sigurne da izaberu onog nekoga kome će reći "Da" do kraja života.

Učinivši mi se preteškim pronaći pravi odgovor sa ovako malim brojem ispitanika, plaćam kavu, ustajem i odlazim. Vođena znanstvenjom, to popodne sam pretražila poznate internetske tražilice, časopise iz evolucijske psihologije, i ono što sam pronašla bilo je poprilično zanimljivo..

Naime, znanstvenici iz Nizozemske su se bavili istim pitanjem, i proveli istraživanje na istu temu. U njihovom istraživanju je sudjelovalo 760 ispitanika, od čega 476 žena, i 284 muškarca. Ispitanje se sastojalo od dva dijela.

U prvom dijelu ispitivanju, ispitanici su odgovarali na pitanja o svojim osobinama ličnosti, ali i osobinama ličnosti koje žele kod partnera. U drugom dijelu ispitivanja, ispitanicima je jednostavno postavljeno pitanje:

Što vam je važnije kod partnera?

- a) da me on/ona nadopunjuje;
- b) da me podsjeća na mene.

Ono što su njihovi rezultati pokazali, bilo je poprilično kontradiktorno. Kada su obrađeni rezultati iz prvog dijela ispitivanja, pokazalo se da ljudi uvelike žele partnere koji su po osobinama ličnosti slični njima samima. Međutim, ono što je pomalo smiješno, bili su rezultati iz drugog dijela ispitivanja. Naime, kada su ljudi jednostavno pitali što žele, iste ili suprotne partnere, čak 85, 7 % ispitanika je odgovorilo da želi partnera koji ih nadopunjuje. Iako su oni mislili da žele nekoga tko je različit od njih, njihovi odgovori na testiranjima su pokazali da kraj sebe ipak žele nekoga tko im je po osobinama ličnosti sličan.

Još jedan dokaz da ljudi zapravo ni ne znaju što žele? Možda.

Surfajući dalje naišla sam i na rezultate istraživanja koja pokazuju kako veze utemeljene na suprotnostima postoje, ali traju kratko, i najčešće ne završe brakom ili trajnom vezom. S druge strane, postoji velik broj istraživanja koja govore o tome kako ljudi sličnih osobina i interesa imaju sretnije veze koje najčešće završe sa onim velikim "Da", i brakom koji dugo traje. Spoznajući sve ovo, i sama sam se zapitala koliko sam samo puta olako prešla preko nečije različitosti vođena nadom da će ona s vremenom nestati i da će se s vremenom na to naviknuti. A opet, poznajemo li dovoljno dobro sami sebe da bi uopće mogli pronaći nekoga tko sliči nama samima?

Milijunima pitanja u mojoj glavi prkosila je otvorena skripta sa tek par prelistanih stranica. Rokovi me trznu i sjete me da je lipanj, i da ispiti samo što nisu krenuli. Jedno je sigurno, hodajući prekrivenih ruku po ovom svijetu, lako se može dogoditi da oslijepimo i ne vidimo prave stvari.. Čovjekov put je možda zapisan u zvjezdama, ali spoznajem da ga i sami krojimo...

Zašto nismo pisali o izborima?

Iako može zvučati kao priča "ta će Džeko, ja mu kroz noge probacivo", ipak nije. Nit' su oni Džeko nit je iko od nas kad 'kroz noge probacivo' u nekoj političkoj opciji.

Piše: Haris Dedović

S jedimo Gigo i ja u Sloveniji, u Mariboru, kao... pa dobro i nije baš mnogo puta do sad, sjedili smo samo jednom; sedam dana, po svu noć. Pričali smo neku ozbiljnu i produktivnu priču i, jebi ga, gledali, svako u svoj laptop. Najednom, čujem ja kako on čita nešto. Razlika između čitanja i pričanja je što Gigo ima jedan defek Kad god čita naglas, čita k'o da je na radiju i upravo radi vijesti. Tako znam razliku, jel' mi se obraća ili ne. Kaže: "U ovim lokalnim izborima se baš osjeća prizvuk riječi – lokalni."

- Ma hoš ti to opet gatat? – pitam ja, jer volim da provjerim informaciju.

- Ma jok brate, čitam status.

- Čiji? – pitam ja zbumjeno, jer, kontam, ako sad, u po' ozbiljne i produktivne priče na progata, neće nikad.

- Čebin. Šta ti je brate, jesli li dobar!? – upita Gigo već zabrinuto.

- Ma koji ti je taj sad? – odgovorit će filozof pitanjem.

- A iz onog benda Futavci.

- Aha.

Iako ovaj put nije gat'o, opet mene to tjera da dumam. Ne znam zašto, ali eto, valjda predužo živim sam, pa mi prešlo u naviku da mislim, umjesto da pričam.

Cirkus Kolumbija, pardon Bosna i Hercegovina

I fakat, kad malo razduma čovjek, ovi izbori su imali baš takav prizvuk. Ne samo prizvuk, nego i izgled. Plakati su bili puni pravopisnih i gramatičkih grešaka, ljudi koji više podsjećaju na homo sapiense, a Boga mi podsjećaju na još svašta nešto... od parola o ljudima "svijetla čela" i "rajinog izbora" do nekih ozbiljnih etničkočistačkih i onih koje određene etničke skupine stavljaju u poziciju zvijeri.

Sa ovim smo napravili cirkus od sebe u regionu, izvrijeđali sve žive ljude koji su se iole sastali s pameću, a o potrošnji novca, uloženog u kampanju, te šta se sve sa istim moglo uraditi je suvišno i govoriti. Ne treba biti nerealan, i u najuređenijim državama ovog svijeta na kampanju se troše tovari para. Međutim, ovdje kod nas je to malo paradoksalno, jer kad ima za kampanju, kako to onda majku mu, da nema za puno drugih, potrebnijih stvari? Drugi aspekt naše male priče o malim izborima i velikim parama je medijska zastupljenost. U "Karikama" smo, za ovaj broj imali prijedloga da temu broja svežemo za izbore.

Zašto nismo?

Pa nismo zato što je ova tema već prezvakana u medijima. Nismo zato što sve političke analize, koliko god se čovjek usiljeno trudio oko njih, na kraju pokažu da ova zemlja, u globalnom ekonomsko-političkom smislu, ide samo u propast. Jer, i nakon 17 godina loše vlasti, glasovi su pokazali, da su izabrani isti ili slični. Maltene, izbori '91. Jedna stvar koja udvostručava već pstojeći paradoks je,

što na kraju krajeva, to je možda bila i, po ko zna koji put, opcija "manje zlo".

Nismo, također zato što svako ponaosob, iz tima Karika i bliskih saradnika, ima barem dvije ili više priča o poznanicima kandidatima koji su toliko niski mentalni oblici da im poređenje prijašnje i sadašnje stranke zvuči ovako: "Bolji SDP ocam'. Pravi bolje derneke, znaš kak'ih je kolača bilo. A sve džaba." Naravno, prijašnja stranka je ona koja je u tom momentu bila na vlasti, a vidi čuda, i sadašnja stranka je isto ona koja je trenutno na vlasti.

Iako može zvučati kao priča "ta će Džeko, ja mu kroz noge probacivo", ipak nije. Nit' su oni Džeko nit je iko od nas kad 'kroz noge probacivo' u nekoj političkoj opciji. Nikad nismo bili ni na kafi u bašti SDP-a, ali u jedno smo sigurni – pojedini likovi, kandidati za vijećnike i vijećnice označeni kao "mlada snaga", ne bi' mogli zabititi ozbiljniji rezultat ni u promociji cigareta po kafićima, a kamoli progrurati neki dobar zakon. Na listama su, POUZDANO ZNAMO, samo zato jer su dobri poslušnici, a plate su primamljive i redovne, pogtovo ako se uzme u obzir da je jedino što treba da "rade" (ne)dizanje ruke, po direktivi iz vrha stranke. A biće i koja večerica džabalize, po kojekakvim prijemima, banketima, itd...

ZATO, u ovom broju čitate o zaposlenosti mladih, ali i o tome kako unaprijediti svoje vještine, te kako se što bolje "prodati" na tržištu rada. Jer, jebi ga, znamo da ima i onih koji nemaju tatu na poziciji.

P.S. Objasnjav'o sam ja Gigi da treba da mi najavi kad gata, a kad čita, ali pazite šta mi kaže ludak: "Kad svi mogu da se žale kako im je loše, ko što i jest, a pri tom da i dalje biraju "naše", mogu i ja tebi da ne najavljujem ništa."

Znaš li šta si upravo pojeo?

Da li ste svjesni činjenice da godišnje pojedete i popijete nekoliko kilograma umjetnih bojila, aroma i konzervansa? Jedući svakodnevno omiljene mesne prerađevine unosite dnevnu količinu toksina koji izazivaju alergije, glavobolje, hiperaktivnost, metaboličke promjene ili karcinom?

Piše: Biljana Matijević

Još vam nije jasno? Pa krenimo iz početka. Sjećate se burne reakcije potrošača iz Sjedinjenih Država kada su im servirali zeleni i ljubičasti kečap sa „funky friesom”, krompirićima raznih boja? Niste se pitali kako krompir upošte može biti plav? Zahvaljujući aditivima. Ovi dodaci industrijskoj proizvodnji hrane su tvari koje se inače ne konzumiraju, nisu tipičan sastojak hrane, nemaju nikakvu prehrambenu vrijednost, ali se dodaju namirnicama tokom proizvodnje, pripreme, obrade, pakovanja i čuvanja, a imaju ulogu da mijenjaju izgled namirnice (bojila), daju okus (pojačivači okusa, arome), povećavaju volumen (sredstva za rahljenje u hljebu), omogućuju korišćenje manje vrijednih sirovina, olakšavaju i pojeftinjuju proizvodnju, skladištenje i transport (sredstva za konzerviranje).

Tako „voćni“ sladoled, puding i desert osim osnovnih sirovina kao što su mlijeko, voda, šećer, sadrži i bojila, koja ga čine privlačnim, i arome, koje mu daju željeni okus. Načelo isplativosti- proizvođač štedi na voćnim sirovinama jer su umjetna bojila i arome jeftiniji. Nažalost, potrošači ne znaju šta tačno jedu ni kada su u pitanju svakodnevne namirnice. Aditivi, između ostalog, omogućuju da se hljeb proizvede iz lošijeg brašna. Tako manje vrijedan proizvod proizvođaču donosi veću dobit. Potreba upotrebe aditiva, označenih jedinstvenim E brojevima, se javila zbog promjene čovjekovog načina života. Put od polja do stola je postao sve duži što je povećalo rizik zdravstvene ispravnosti hrane i kvarljivosti. Industrijska proizvodnja hrane bez aditiva i ostalih pomoćnih tvari u procesu proizvodnje nije moguća. Tanka je linija između nužnosti, opravdanosti i zabrane upotrebe. Agencija za hranu (FDA) koja donosi regulative i ocjenjuje svrhu i količinu upotrebljivih aditiva, ističe prihvatljivi dnevni unos što znači da se određeni aditiv u navedenim količinama može konzumirati svaki dan, čitav život, bez štetnih posljedica na zdravlje. Mora se napomenuti da su ove procjene izvedene s prepostavkom da se radi o zdravim ljudima, a ostalima je ostavljena mogućnost da se, s obzirom na bolest ili intoleranciju odluče da li će konzumirati neku hranu ili ne.

Regulacije u Evropskoj Uniji

U EU odobrena je upotreba 297 aditiva, od toga 43 bojila, 12 zaslađivača i 212 aditiva ostalih kategorija. Lista „dozvoljenih“

aditiva je podložna promjeni. Temeljnim istraživanjima, nerijetko se dešava da se uporebljivani aditiv nađe na „crnoj listi“. Tako je FDA 1976. godine zabranila Amarhin (E123), zbog sumnje da izaziva rak. Danas isti aditiv služi kao bojilo za vino i kavijar (???). Izričito su zabranjena sintetička organska bojila, pojačivači okusa, umjetne arome, većina konzervansa, umjetnih sladila, dok su dozvoljene prirodne arome, prirodna bojila, modifikovani skrob itd. Na listi „upitnih“ aditiva se nalazi saharin, natrijum-mononitrat, BHA i BHT (konzervansi koji sprječavaju kvarenje ulja).

Naučnici tvrde da doza čini otrov tj. Različite doze tvari mogu djelovati i kao lijek i kao otrov. Jednostavno rečeno, da li to znači da velike količine kavijara mogu izazvati degenerativne poremećaje? Iako mnogi aditivi nisu štetni (vitamin C, limunska kiselina), postoje oni kojima nije mjesto u hrani.

Ekološka ili masovna proizvodnja

Najveći problem u utvrđivanju štetnog uticaja na zdravlje konzumenta predstavlja grupa konzervanasa koji služe za očuvanje boje proizvoda i svježine mesa (nitrati, nitriti) zbog mogućnosti njihove promjene (pomoću crijevne mikroflore) u toksične i kancerogene spojeve (nitrozamin, methemoglobin). Bez sladila i emulgatora ne bi bilo modernih light proizvoda, topljeni sir nije moguće proizvesti bez emulgatorske soli, polugotova i gotova jela bez tvari za pojačavanje okusa, konzervansa, stabilizatora i drugih dodataka.

Krajnje je vrijeme da spoznate i shvatite šta jedete i čime izgrađujete svoj organizam. Svaki čovjek može odabratи želi li se hraniti organskom hranom, industrijski proizvedenom hranom, hranom iz svog vrta ili košer hranom. Imajte na umu da se u ekološkoj proizvodnji koristi samo pedesetak aditiva. Najbolji način da se unos aditiva svede na jako malu količinu je odabir svježih i minimalno obrađenih namirnica.

Odbor za okoliš i javno zdravstvo Europskog parlamenta sastavio je 2000.g. novu crnu listu aditiva za koje se drži da mogu štetiti ljudskom zdravlju, te se zahtijeva stroga procjena opravdanosti njihove upotrebe u hrani. Riječ je o konzervansima poput benzoata (E210-E219) i dimetildikarbonata (E242), emulgatorima poput polioksietylens-stearata (E431) i polisorbata (E432-E436), pojačivačima okusa poput glutamate (E620-E625), te različitim sintetičkim tvarima za bojenje (npr. E110), taloženje (E1201), pjenjenje (E900) i slično. Vrlo je vjerovatno da će veliki dio tih hemikalija kroz neko vrijeme završiti na groblju prehrambenih aditiva.

Na crnoj listi nalaze se kancerogena umjetna bojila, poput "sudan"-žutog (zabranjeno 1965.) i "violet"- ljubičastog bojila (zabranjeno 1973.), kobaltove soli (oštećuju srce, zabranjene 1966.), konzervans za pića dietil-pirokarbonat (karcogen, zabranjen 1972.), sintetički zasladičić p-etoksi-fenilurea (uzrokuje rak jetre, zabranjen 1950.).

SVE ŠTO (NI)STE ZNALI O HIV-u I AIDS-u

Koristite li kondom prilikom svakog seksualnog (vaginalnog, analnog i oralnog) odnosa? Da li ste vjerni svome partneru? Često mijenjate seksualne partnere? Razmislite da li spadate u populaciju ljudi sa rizičnim seksualnim ponašanjem. Ovaj put vam donosimo niz informacija o HIV-u i AIDS-u, spolno i krvno prenosivom virusu, te načinu zaštite, testiranja i liječenja.

Šta je HIV, a šta AIDS?

HIV ili virus humane imunodeficijencije (engl. Human Immunodeficiency Virus) je virus koji se prenosi preko četiri tjelesne tečnosti: krvi, sperme/prisjeme tečnosti, vaginalnog sekreta i majčinog mlijeka. Nakon ulaska u ljudski organizam dovodi do niza anomalija koje se vremenom ispoljavaju kao pad imuniteta.

AIDS ili Stečeni sindrom nedostatka imuniteta (eng. Acquired Immuno Deficiency Syndrome) je kasna faza infekcije izazvane HIV-om do koje može doći i 10 godina nakon zaraze. To je period kada osobi potpuno pada imunitet, i pored infekcije HIV-om razvijaju i druge bolesti od kojih organizam ne može da se odbrani. Ovakve infekcije koje se dešavaju samo kao razlog pada imuniteta organizma, nazivaju se oportunističke infekcije. Dolazi i do pojave malignoma, od kojih je najčešći Kapošijev sarkom. Izražena je temperatura, nesanica, osoba nema apetita, ima stalne mučnine i povraća, a mišići atrofiraju. Na kraju dolazi do smrti.

Ipak je samo ovdje
Fotografija: Dejan Zornić

Kako se prenosi?

Nezaštićenim spolnim odnosom (analni, vaginalni i oralni seks) dolazi do razmjene tjelesnih tečnosti, a prilikom penetracije može doći do mehaničkih oštećenja sluzokože i sluznice što omogućava ulazak virusa u krvotok.

Ulaskom virusa u krvotok preko krvi i krvnih produkata. Upotreba zaraženog pribora za injektiranje, slučajni ubod na zaraženu iglu ili dijeljenje pribora sa drugim osobama omogućuje lak način prenosa HIV-a. Rizik postoji i pri oštećenju kože oštrim predmetima (brijačima, pištoljima za bušenje ušiju, iglama za tetovažu) koji su bili u kontaktu sa zaraženom krvlju. Dobra vijest je da HIV ne može živjeti dugo izvan tijela čovjeka zbog svoje termolabilnosti. Nakon izlaska iz tijela, umire za nekoliko sekundi.

Prenos s majke trudnice na dijete moguć je za vrijeme trudnoće, pri porodu ili tokom dojenja. Međutim, šanse

Samo 1% populacije Bosne i Hercegovine se testiralo na HIV, jesli li i ti jedan od njih?

Piše: Renata Dujmušić

da se virus prenese na dijete su male, ako majka otkrije na vrijeme da je HIV pozitivna i počne uzimati terapiju tokom trudnoće.

Kako se zaštiti?

Jednostavno: apstinencijom od spolnih odnosa, pravilnom upotrebom muških i ženskih kondoma, korištenjem sterilnog pribora za injektiranje, testiranje prvom tromjesečju trudnoće, korištenje sterilnih žileta, makaza, grickalica za nokte, provjeriti da li je sterilna oprema u slučaju apliciranja tetovaže ili piercinga. Upozorenje: kontracepcijske pilule ne štite od HIV-a i spolno prenosivih bolesti.

A ima li i kod nas HIV-a?

Prvi slučaj registrovan je 1986. godine. Od tada do kraja 2011. godine je registrovano 197 osoba sa HIV infekcijom, od kojih je 116 razvilo AIDS. Smatra se da ima oko 900 neregistrovanih slučajeva zaraze. Samo se 1% populacije Bosne i Hercegovine testiralo na HIV.

Gdje se testirati u Bosni i Hercegovini?

Postoji 20 Centara za dobrovoljno, povjerljivo savjetovanje i testiranje (DPST) koje finansira Global Fund. Prednost ovakvog testiranja je to što je anonimno, povjerljivo i besplatno, a pruža vam se i savjetovanje od strane stručnjaka prije testiranja i po dobivanju rezultata.

Lista DPST

Sarajevo: Klinika za infektivne bolesti KCU Sarajevo; 033/297-251

Banja Luka: Klinika za infektivne bolesti KC Banja Luka; 051/342-448; Institut za zaštitu zdravlja RS; 051/232 422

Mostar: Federalni zavod za javno zdravstvo; 036/347-137; Kantonalni zavod za javno zdravstvo; 036/551-478

Tuzla: Klinika za infektivne bolesti UKC Tuzla; 035/303-332

Zenica: Odjel za infektivne bolesti KB Zenica; 032/405-133

DPST-i se nalaze i u: Bijeljini, Doboju, Foči, Grudama, Bihaću, Brčkom, Goraždu, Livnu, Orašju, Travniku, Istočnom Sarajevu, Trebinju i Prijedoru.

HIV se može liječiti

Iako još uvijek nije otkriven tretman koji dovodi do definitivnog izlječenja HIV infekcijom, moguće je pomoći antiretrovirusne terapije (ARV) doživjeti gotovo duboku starost. Antiretrovirusna terapija u Bosni i Hercegovini je potpuno besplatna.

Sedam zabluda o prenosu HIV-a

1. Poljupcem, zagrljajem i rukovanjem
2. Upotrebom zajedičkog pribora za jelo i piće
3. U bazenima, toaletima, kupaonicama
4. Ubodom komarca ili nekog drugog insekta
5. Kašljem
6. Nošenjem tuđe odjeće
7. Boravkom u istoj prostoriji s osobom koja živi s HIV-om ili AIDS-om

Čokoladni neredi – reakcija na međuetničke nemire tih dana
Fotografija: Marija Pušelja

MOSTAR 2025

san o normalnom mjestu za život.

„Obitelj i rodnu grudu ne možeš birati. Rođenjem si, iz tko zna kojih razloga, dobio svoju startnu poziciju u ovoj sredini pa moraš prihvatići i dobre i loše stvari koje ju karakteriziraju.“

Piše: Irena Mrnjavac

Dok njegovi vršnjaci, jedva znaju i brinu o tome gdje će večeras izaći, 26.-godišnji, diplomirani ekonomist Ivan, planira kako će njegov grad izgledati za 13 godina. Radi se o Ivanu Roziću, možda i jednom od najpoznatijih Mostaraca trenutno, organizatoru slavnih „Čokoladnih nereda“. Sobzirom daje ovaj događaj ujedinio i razveselio sve Mostarce, te odjeka ostavio u cijeloj regiji, Ivan nastavlja svoj rad, ovaj put, jednim dugovječnijim projektom, točnije inicijativom pod nazivom „Mostar 2025“. Radi se o grupi mlađih, vrijednih entuzijasta, na čelu s Ivanom, okupljenih prije svega oko Facebook grupe „Mostar 2025“, koji nizom konkretnih projekata, žele unaprijediti život u Mostaru. Grupa broji blizu 1000 članova, a raditi su već naveliko počeli i to uređivanjem i opremanjem jednog parka.

Zanimljivo je da su volonterima pomogla i u akcije se uključila mostarska javna poduzeća, kojima je to inače i posao. No kako u ovom gradu godinama ništa ne funkcioniра, od gradske vlasti koja još čeka na promjene Ustava, do najjednostavnijeg odvoza smeća, sve pa i najmanje akcije su dobrodošle. „Ubrzo ćemo završiti proces formiranja udruge koja će nam poslužiti kao platforma preko koje će se projekti realizirati“, napominje Ivan, te naglašava da se ne misle baviti

organiziranjem tribina, radionica itd., jer takve vrste aktivizma ne nedostaje. Naplata parkinga, Kulturni centar, autoceste, pruge, zračna luka, sve funkcioniра, čak i djeca mogu na stadione,

Ivan Rozić,
idejni tvorac inicijative Mostar 2025

umjesto Staklene banke- novi Omladinski dom, zgrade obnovljene, restaurirane, urbanistički plan grada uređen, Sveučilišta proširena i uređena, i sve to, ekološki prihvatljivo. Ovako samo ukratko izgleda Ivanova vizija Mostara: „Još uvijek sam siguran da ovakva vizija moga grada nije neostvariva!“

Za postizanje ovog "idealnog" stanja potrebno nam je aktivno zalaganje mlađih i sposobnih ljudi u političkoj sferi života što je pomalo nerealno očekivati u ovom trenutku. Dijelom zbog neiskustva, a dijelom zbog snažnih pritisaka postojećih političkih struja. No taj dan po mom mišljenju nije daleko.“ Nije daleko ali ni blizu. Mladi svakodnevno odlaze, ima li BiH vremena za ovakve projekte? „Ja bih volio da moja djeca jednog dana ovdje odrastu upravo zbog svih dobrih strana našeg društva koje me uvijek iznova očaravaju. Ali da bih mirne duše odlučio osnovati obitelj u BiH moram dati sve od sebe da ispravim loše stvari. Još sam mlad i veoma je nezahvalno predviđati kako će se moj život razvijati i gdje ću živjeti kroz par godina, ali Bosnu i Hercegovinu ne planiram prepustiti sitnim dušama koje ju iskorištavaju za osobni probitak,“ zaključio je Ivan. Trenutno se i ovih 13 godina čini premalo, da Mostar ili BiH počnu izgledati samo normalno, odnosno nalik Ivanovoj viziji.

Puž U labuda i labud U Karikama...

"Puž U labuda i labud U Karikama..." Napisao tako labud u zoološkom vrtu poruku na ulaz svog kaveza, nadajući se da će ga kakav klinac usvojiti. Znao je on da se današnja djeca lože k'o sperma na vatri i da niko od njih nije gledao „Ovo malo duše“, te da veze nemaju ko je Pujdo. U tom trenutku nailazi Puž Beskućnjak, koji je do ovog izlaska Karika diplomirao „Mathematical, Physical & Life Sciences“ na Oxfordu. Pokupio svu pamet svijeta i strpao je na leđa, te tako s diplomom u ruksaku šverca se po tramvajima, izlazi na derneke, puši duhan i igra Assassed creed. Živi svaki dan kao da mu je zadnji.

piše: Denis Hadžić

Labud: Bjež' ba Puže vidiš da želim pobjeć'. Ako djeca skontaju da pričam s tobom, neće me htjeti usvojiti. Razligu! Nemaš šta tražiti tu...

Puž: A zašto želiš pobjeći iz svog stana?

Labud: Ovo nije stan, ovo je kavez.

Puž: Šta ti uopšte znaš o stanovima?

(Labud otpuhnu, uze veliku porciju zraka i kao Busta Rhymes poče nabrajati)

Labud: Kazahstan, Tadžikistan, Afganistan, Pakistan, Kirgistan, Uzbekistan. Želiš još?

Puž: Neka. Dovoljno je, pokazao si da si načitan.

Sve si spomenuo osim Kurdistana.

Labud: 'alo filozof, Kurdistan ne postoji. Još nisu, a sumnjam i da hoće dobiti nezavisnost.

Puž: Ma jebala te nezavisnost. Vidi mene sa svojom garsonjerom idem kud hoću. Radim šta hoću. Ne treba mi nezavisnost, jer zemlje ionako ima dovoljno da u nju stanemo i ti i ja, i ovaj međed (desno je bio kavez međeda) i svi ostali...

Labud: A što bi stali u zemljiji ili pod zemljom ili... Ma čekaj malo Puže, jel' ti mene zajebavaš?

(Labud je sad već podigao ton do te mjere da su i međed s desne strane i dabar s lijeve približili se do krajeva svojih kaveza i načulili uši. Gledali su u Puža i čekali šta će ovaj reći)

Puž: Mi životinje smo k'o ljudi. Samo ni jedni ni drugi to ne s'vatamo. Jedni i drugi nosimo plašt. Mi da plašimo ljudi, a oni da se skrivaju pod njim. Vidi mene, opet ti kažem, vidi mene, diplomirao sam na Oxfordu, mogu raditi šta hoću, ali ja želim da budem prosječan Puž Beskućnjak. Zašto se dizati u visine kad je gore mjesto pticama? Zašto ići na tribine kad su gore skoro sve majmuni? Zašto se zajebavati po šaleterima s kravama kad znam da će me konj koji u odijelu stoji na vratima izbaciti napolje? Nema tu filozofije! Ja u životu nisam poj'o bombonjeru.

Dabar: Nisam ni ja.

Labud: Ma kakva bombonjera šta pričate!? Hoće li mi neko objasniti šta pričate!?

Puž: Kad god su nam gosti došli i kad bi neko donio bombonjeru, mama bi je ostavila u ormar. Bombonjera bi tu „odležala“ tri – četiri dana i onda bi išli u goste nekoj drugoj porodici Pužić. Umjesto da se troši, mama bi onu poklonjenu bombonjeru davala drugoj porodici. Ja sam tad bio zloban i smijao se svom malom prijatelju, vršnjaku, kod kojeg smo došli u goste, jer se on nadvirivao da vidi šta je u kesi.

Labud: A što si se smijao?

Dabar: Joj jesi ti glup lik...

(Puž se osmjejnu i nastavi priču)

Puž: Zato što sam znao da to dijete neće pojesti niti vidjeti tu bombonjeru. Njegova majka će je odnijeti trećoj porodici Pužić, kako bi uštedjela pare za poklon. Kruženje bombonjere u prirodi je nešto kao prolaznost života. Ovo danas će sutra biti jučer, jučer od sutra je danas, a sutra će danas biti nekom drugom jučer. Sve prolazi. Tri, čet' sad – manje živimo. Tako da me zaboli ticalo za Kurdistandom. Tebi sretno s usvajanjem ja ode.

(Okrenu se Puž i nastavi prema izlazu. Nastavi prema narednom broju Karika. Ostali su ga gledali zbumjeno.

Nije im svima bilo baš najjasnije šta je htio reći. U tom trenutku našli su neki turisti s fotoaparatom oko vrata i pjevušili: "Last night, returning from the warm hamam. I passed by the garden of the old imam. And lo, in the garden, in the shade of a jasmine. There with a pitcher in her hand stood Emina." Labud se skupio u sebe. Postiđen, ni sam ne znajući zašto, poželio je da se nikad više ne pojavi u Karikama.

Fotografija: Nihad Katica

...i poznati čitaju KARIKE

Ljiljana Zurovac, Direktorica Vijeća za štampu u Bosni i Hercegovini:

Radujem se svakom novom broju Karika i sa zadovoljstvom ih čitam od početka njihovog izlaženja. Ovaj časopis obiluje kreativnom energijom i iz svakog je teksta vidljiv entuzijazam mlađih novinara da što bolje urade svoj posao. Ono što me posebno veseli je činjenica da urednici Karika insistiraju na profesionalnim standardima i poštivanju Kodeksa za štampu i online medije, da pišu članke o medijskoj pismenosti i samoregulaciji medija, pokazujući time visoku zrelost u prihvatanju odgovornosti u poslu kojim se bave. Iskrene čestitke redakciji Karika.

**SCHÜLER
HELPEN
LEBEN**

Omladinska Novinska Asocijacija
u Bosni i Hercegovini

Napomena: Ova publikacija (Omladinski magazin "Karike") je urađena uz pomoć SHL-a. Sadržaj publikacije je isključivo odgovornost ONAuBiH-a i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta SHL-a.